

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

לעבודת ה' גם ע"י שינה, ולכן כשהקיץ משנתו אמר 'אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי' שאפשר לעבוד את ה' מתוך שינה. (אוהב ישראל)

"וירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי

אם בית אלוקים וזה שער השמים" (כה, יז)

ברש"י ז"ל פירש כי מטא לארץ אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו. ייב דעתיה למהדר וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ, עכ"ל. ולכאורה קשה למה לא התעכב מיד בעוברו שם. אלא יעקב אבינו ע"ה היה הצדיק האמיתי, וכשהרגיש בצורך להתפלל במקום אבותיו, לא רצה לעשות את זה אגב עובר במקום, אלא עבר את המקום וחזר במכוון לשם באופן מיוחד. וזה לימוד לכל אדם. (חידושי הר"ם)

"ויצוק שמן על ראשה" (כה, יח)

מה טעם יצק שמן על האבן, אלא בדברי הנדר אשר נדר יעקב אמר בסוף דבריו, שאם יזכה לכל הדברים אשר ביקש מה', יבא לכאן בחזרה ויעבוד את ה' על האבן הזאת, כלומר יקריב קרבן, וזה יהיה לאחר כ"ב שנים, וא"כ איך יכיר האבן אחרי שעברו שנים הרבה, לכן יצק עליה שמן, וידוע שהכתם שנוצר משמן נשאר הרבה זמן ואולי לנצח, ולכן כדי שיהיה לו סימן שזה הוא האבן, שפך על גביה שמן. (רד"ק ורבינו בחיי)

"וידי בבוקר והנה הוא לאה" (כט, כה)

אמרו חז"ל שיעקב שאל בבוקר את לאה הרי בלילה קראתי לך 'רחל' וענית לי שאת רחל, אמרה לו לאה וכי לא כך עשית אתה לאביך שאמרת 'אנכי עשו בכורך' וא"כ למדתי ממך. וצריך לדעת כי אין זה כפשוטו, כאילו אמרה ליעקב אתה לא אמרת אמת לאביך ולכן גם אני לא אמרתי אמת לך, חס ושלום לומר שזה היה הדין ודברים ביניהם, אלא הפירוש הנכון הוא דהנה העולם היו אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן, דהיינו לאה הגדולה צריכה להינשא לעשו הבכור, אבל אליבא דאמת עשו אינו הבכור, כי מכר את בכורתו ליעקב, וא"כ יעקב הוא נעשה הגדול, ולא צריכה להינשא לו, וזאת אמרה לאה, הרי אמרת 'אנכי עשו בכרך' ובוודאי אין זה שקר, כי אתה באמת הבכור, ואם קנית חלקו א"כ אני שייכת לך, כי אתה הגדול ואני גם הגדולה. (עבודת ישראל)

"וירא ה' כי שנואה לאה ופתח את רחמה"

(כט, לא)

במדרש תנחומא: "ראה כי שנואין מעשי עשיו בפניה". יש להבין מדוע דוקא בזכות הזאת זכתה להיפקד?

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כה, י)

לשם מה משמיענו הכתוב מהיכן יצא ולהיכן הולך, לכאורה די לכתוב אחד מהם? אלא שכאשר אדם יוצא מעירו אל מקום אחר, קיימת אחת משתי אפשרויות: או שאינו חפץ להיות בעירו ולכן יוצא ממנה, או שחפץ להגיע אל מקום מסוים. והנה אצל יעקב שני הדברים נכונים, שהרי רבקה ציותה עליו "קום ברח לך" - כלומר, צא מן המקום הזה, ויצחק ציוה אותו "קום לך פדנה ארם... וקח לך משם אשה מבנות לבן", הרי שציוהו ללכת דווקא אל מקום מסוים עבור מטרה מסוימת. על כן: "ויצא יעקב מבאר שבע" - כציווי אמו, "וילך חרנה" - כציווי אביו. (בית הלוי)

"ויפגע במקום וילן שם" (כה, יא)

רש"י הביא (פסוק יז), שהלך עד חרן, וכשהגיע לשם אמר: "אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו", נתן דעתו לחזור, "וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ". ואמנם, לכאורה, ייפלא למה לא נתן דעתו מקודם להתעכב במקום שהתפללו אבותיו; ועוד, למה היה צריך לנס שהר המוריה יבא לקראתו, מה היה חסר לו היה טורח והולך עד ההר. אמנם, ידוע שכל מעשה אבות סימן לבנים (תנחומא פר' לך אות ט וברמב"ן לעיל יב, ו), והנה כי כן השי"ת מאיר במועדים וזמנים, דבר בעתו, כגון בראש השנה באור היראה, כדי שממנו יוכל לשאוב יראת שמים על כל ימות השנה, ובעשרת ימי תשובה ובפרט ביום הקדוש באור התשובה, ובימי סוכות, זמן שמחתינו, השי"ת מאיר ללבות עמו ישראל באור השמחה, ממנו יוכל האדם ליקח שמחה אמיתית בעבודת השי"ת בכל ימות השנה. והנה השי"ת צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ראה דור אחרון, דור עני ואביון, שיגיעו ימים הקדושים האלו, ואין איש שם על לב להתעורר בהתעוררות אמת לאמיתו, ושוב כשבא נעילת החג חושב מחשבות וחשבון הנפש איך חלפו ועברו ימים מוקדשים כאלה ולא פעל בהם מאומה... ומה לו לעשות כיון שהימים כבר חלפו ועברו ואי אפשר להשיב הזמן שכבר חלף והלך לו. והנה מעשה אבות סימן לבנים, על כן סיבב השי"ת סיבובים שיעקב אבינו יעבור על מקום המקדש ולא ירגיש בנפשו, ושוב כד ייב דעתו דאפילו כשכבר חלפו הימים הקדושים אלא שיהיב דעתיה למהדר, השי"ת שולח לו גם כן אורות אלו, להאיר מחשכו". (ערוגת הבשם)

"אכן יש ה' במקום הזה" (כה, טז)

ב"ד שנים קודם לכן שהה בישיבת שם ועבר, ועבד את ה' בלימוד תורה ועבודת התפילה, אבל לא בשינה, כי חשב וכי איך אפשר לעבוד את ה' בשינה, אבל כאשר הגיע למקום הקדוש הזה 'וילן שם כי בא השמש' וישן ויחלום על הסולם ועל המלאכים, וראה דברים נשגבים וה' דיבר עמו והבטיח לו הבטחות שונות, ראה והבין שאפשר להגיע

לעיי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוזם
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

צריך להבין מה זה שהתפאר "יש לאל ידי וגו'", הלא תיכף אחר זה אמר "ואלהי אביכם אמש אמר אלי השמר לך וגו'", נמצא שהודה בעצמו שלא יוכל לעשות לו רע ח"ו. ויש לומר שביאור הכתוב כך הוא, שאמר לבן ליעקב "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", כלומר מזה תדע שיש בכחי לעשות עמכם רע, דהרי "ואלהי אביכם אמש אמר אלי השמר לך וגו'", ומדהצריך להזהירני שלא לעשות עמכם רע, יש ראייה שהיה בכחי להרע לכם, "ועתה הלך הלכת... למה גנבת את אלהי" - היה לך להשמר את עצמך ממני ולא לסמוך על נס. (דברי יחזקאל)

"עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה נגד אחינו הכר לך מה עמדי וקח לך" (לא, לב)

פירוש, אף אם תמצא את אלהיך, מה שווה לך, "לא יחיה" הלא אין לו שום חיות כלל, ואינו כלום, "הכר לך מה עמדי", שאנו מאמינים באלקים חיים, "וקח לך" אמונה אמיתית זאת, שתאמין בה' אלוקינו, שהוא חי לעד וקיים לנצח. (מהרי"ד מבעלזא זצ"ל)

"ותגנוב רחל את התרפים" (לא, לד)

להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה (רש"י) ולכאורה יש לעיין בתרתי: א. מה הפרשה מעבודת אלילים יש כאן, הלא אביה יכין לעצמו תרפים חדשים אם לא ימצא את הישנים. ב. איך אירע שצדקת כרחל נוטלת מאביה ללא רשות. בספר "מר דרור" יישב באופן נפלא: רחל ידעה שברגע שייוודע ללבן שיעקב וכל אשר לו ברחו, הוא יצא לרדוף אחריו. שכן לפי טענתו של לבן, יעקב חייב לו את כל חייו. "וכל אשר אתה רואה - לי הוא". לצורך כך ישתמש לבן בתרפים שלו וישאל בהם להיכן ברח יעקב. את זאת, שאביה ישאל בתרפיו בגלל יעקב - רצתה רחל למנוע. לכן נטלה את התרפים אשר לאביה. והיאך נטלה דבר שאינו שלה? כפי שהקדמנו: לבן היה מגיע בכל מקרה אחרי יעקב, ורחל ידעה שיעקב לא מתכוון לשתוק על כך והוא יוכיח את לבן מנה אחת אפיים בצורה כזו שתסתור את טענותיו ומענותיו. כדי למנוע מלבן בושה מיותרת, נטלה רחל את התרפים כדי שיהיה לבן תירוץ "למה גנבת את אלוהי?" כביכול זו הסיבה שבגינה רדף אחר יעקב... (במחשבה תחילה)

"ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך" (לא, נא)

בספר "טעמא דקרא" מביא הגר"ח קנייבסקי בשם אביו הסטייפלער זצ"ל, שכאן רצה הכתוב להראות את עוצם שקריו של לבן, שהרי הכתוב מספר שיעקב לקח אבן, כמו שאמר לבניו לאסוף אבנים עד שעשו גל אבנים, והנה בתוך כדי דיבור בא לבן ואומר "הגל הזה... אשר יריתי" והרי הוא לא נגע בכל האבנים. (טעמא דקרא)

ביאר בספה"ק קדושת לוי, שהגמ' אומרת שלכן היו אמותינו עקרות, כיון שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. והנה כאן מציאנו שהיו עיני לאה רכות וברש"י שבכתה הרבה מחמת שחששה שתנשא לעשיו, וזה מה שכתב המדרש, שהקב"ה ראה שלאה כבר בין כה וכה התפללה הרבה מחמת ששנואין מעשי עשיו בעיניה, לכן נפקדה מיד.

"ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (א, ב)

מדוע ביקשה למות אם לא יהיה לה בנים? הנה התורה אומרת שאסור לאדם לישא את קרובות אשתו אף לאחר שאשתו מתה, אבל את אחות אשתו אסור לו לישא רק בחיי אשתו, אך לאחר מות אשתו - מותר לו לישא אותה. וביאר הרמב"ן (ויקרא יח, יח) שהסיבה שאסור לישא את אחות אשתו בחייה היא משום חשש שאחות אחת תקנא באחותה ותשנא אותה, ולכן אם מתה - מותר לבעל לישא את אחותה, שהרי שוב אין חשש של קנאה. ומוכרח אפוא שההיתר של יעקב לישא שתי אחיות הוא משום שידע בוודאות שאין קנאה ביניהם (שהרי מצינו שרחל מסרה סימנים ללאה). ולכן עתה רחל אומרת ליעקב שמאחר והיא מקנאת בלאה אחותה שיש בנים ולה אין, א"כ אסור ליעקב להישאר נשוי לשתיהן אא"כ תמות אחת מהן, ולכן אמרה "ואם אין מתה אנכי", כדי שיהיה מותר ליעקב להישאר נשוי... (רבי יהונתן אייבשיץ)

"רואה אנכי את פני אביכן והוא איננו אלי כתמוול שלשום" (לא, ה)

הנה בניו של לבן התרעמו: לקח יעקב את כל אשר לאבינו, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה ולכן ביקש יעקב להוכיח לנשיו רחל ולאה, כי שקר הם דוברים עליו, כאילו הוא המקבל ולבן הוא המשפיע, כי מצינו בחז"ל (ירושלמי ערלה פ"א הל' ד') מאן דאכיל מן חבריה בהית (מתבייש) לאסתכלי באפיה, והרי: רואה אנכי את פני אביכן כלומר, איני מתבייש להסתכל בפניו של לבן אביכן, ואם כן הוכחה ברורה שאיני מקבל ממנו, אדרבה לאמיתו של דבר אני הנני המשפיע ללבן, כמו שנאמר: ויברך ה' אותך לרגלי (ל, ל) וראיה לדבר: כי איננו אלי כתמוול שלשום, אם כן בעצם הוא המקבל, שהרי אינו יכול להסתכל בפני כתמוול שלשום, ומוכח שמקור ההשפעה הוא אני, ולפיכך הוא מתבייש להסתכל בפני... (הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע)

"יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי השמר לך מדבר עם יעקב... ועתה הלך הלכת... למה גנבת את אלהי" (לא, כט-ל)